

3. Підласий І.П. Продуктивний педагог. Настільна книга вчителя / І.П. Підласий. – Х.: Вид. група «Основа», 2010. – 360 с.
4. Выготский Л.С. Мышление и речь. Собр. соч. в 6 т. Т. 2 / Л.С. Выготский. – М.: Лабиринт, М., 1999. – 352с.
5. Носова Е.П. Работа с субъектным опытом ученика при организации личностно-организованного урока / Е.П. Носова // Управление современной школой. Завуч. – 2013. – №8.
6. Ратич Л.А. Непроходимая тупица: художественная лит-ра / Л.А. Ратич // Пані вчителька: журнал для шкільного жіноцтва. – 2010. – №6(43).
7. Якиманская И.С. Технология личностно ориентированного образования / И.С. Якиманская. – М., 2000. – 173 с.

Н.Г. ЛАБА. УЧЕТ СУБЪЕКТНОГО ОПЫТА РЕБЕНКА В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ ИНКЛЮЗИВНОГО ДОШКОЛЬНОГО УЧЕБНОГО ЗАВЕДЕНИЯ

Резюме. В статье рассматриваются особенности личностно ориентированного подхода к организации образовательного процесса с учетом субъектного опыта. Особое внимание уделено параллельному использованию работе с дошкольниками как мультисенсорного подхода, так и вариативного (рассчитанного на определенную модальность) дидактического материала.

Ключевые слова: субъектный опыт, основной сенсорный канал, сенсорные системы (модальности), мультисенсорный подход, вариативный дидактический материал.

N.G. LABA. CONSIDERING THE SUBJECTIVE EXPERIENCE OF THE CHILD IN THE EDUCATIONAL PROCESS OF INCLUSIVE PRESCHOOL EDUCATIONAL INSTITUTION

The summary. The article deals with the peculiarities of individual approach to the organization of the educational process through the incorporation of subjective experience. Special attention is given to the parallel application to work with preschool children as a multisensory approach, and variability (calculated on a modality) didactic material.

Key words: personal experience, the main sensory channel sensor systems (modality) Multi-sensory approach variability didactic material.

Одержано редакцією 09.09.2014 р.

УДК: 373. 2. 015. 3: 796. 011. 3 - 056. 26

О.І. ЮРЧУК

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РУХОВОГО РЕЖИМУ В ІНКЛЮЗИВНИХ ГРУПАХ ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Резюме. У статті розглядаються питання забезпечення рухового режиму в інклюзивних групах. Актуалізовано проблему використання інноваційних оздоровчих технологій в практиці дошкільного виховання з дітьми з особливими освітніми потребами. Розкрито особливості фізичного і психічного розвитку дітей з особливими освітніми потребами.

Ключові слова: руховий режим, інклюзивні групи, діти з особливими освітніми потребами, інноваційні технології.

Актуальність дослідження. За останні роки в Україні поглибилась зацікавленість фізичним вихованням дітей з особливими потребами. Відповідно до Законів України «Про дошкільну освіту», «Про фізичну культуру», «Про реабілітацію інвалідів» одним із пріоритетних напрямків освітнього процесу в інклюзивних групах дошкільних навчальних закладів залишається оптимальний руховий режим дітей з особливими потребами, що спрямовується на систематизацію фізичних вправ, спрямованих на визначення недоліків рухів.

Здійснивши аналіз наукових літературних джерел, приходимо до висновку, що у дітей з особливими освітніми потребами упродовж навчального дня виникає гостра необхідність оптимізувати руховий режим, що дозволить забезпечити оздоровчо-профілактичний напрямок їх навчальної діяльності. Вимушена гіподинамія, що притаманна «особливій» дитині, тривалі систематичні навчальні заняття викликають низку негативних для дитини наслідків: у розвитку скелетної мускулатури виявляється зниження її сили і працездатності, у дітей із порушеннями опорно-рухового апарату посилюються проблеми із поставою, у решти дітей виникають різноманітні порушення у поставі, викривленні хребта, сплюсненні стопи – все це призводить до затримки моторного розвитку (швидкості, спритності, координації рухів, витривалості, гнучкості і сили). У зв'язку з цим набуває актуальності проблема забезпечення рухового режиму в інклюзивних групах дошкільних навчальних закладів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій дозволяє стверджувати, що в центрі уваги багатьох вітчизняних та зарубіжних учених перебуває проблема здобуття освіти дітей з особливими потребами: О.Акімової, Е.Андреевої, В.Андрущенко, Т. Євтухова, А.Колупасової, Л. Даниленко, О.Кулик, С. Миронової, Н.Сабат, Н.Софій, В.Шнайдер М.Ярмаченка, Є.Ярської-Смирнової та ін. [5; 7]. Значний вплив на розвиток системи спеціальних навчальних закладів, удосконалення їх структури, розробку методик ранньої діагностики психічного розвитку дітей мали праці психологів Л.Виготського, О.Венгера, О.Запорожця, Г.Костюка,

С.Максименка, Н.Морозової, В.Синьова, П. Таланчука, В.Тарасун, М.Ярмаченка. В них обгрунтовано принципові положення щодо особливостей розвитку психічних процесів у дітей різного віку, ролі корекційного виховання у підготовці до шкільного навчання, механізмів формування їх соціально-комунікативної активності.

Незважаючи на наявність досліджень науковців із проблеми інклюзивної освіти, проблема забезпечення рухового режиму в інклюзивних групах у дошкільних навчальних закладах залишається не вирішеною в педагогічній науці.

Таким чином, **метою дослідження** є дослідити і науково обгрунтувати забезпечення рухового режиму дітей з особливостями психофізичного розвитку у дошкільних навчальних закладах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дошкільним навчальним закладам необхідно знаходити шляхи, які б забезпечували успішне навчання і фізичне виховання всіх дітей, включаючи дітей з особливими фізичними чи психічними потребами. Проблема, яка стоїть перед інклюзивною групою, полягає в розробці особистісно-орієнтованих педагогічних методів, в основі яких – індивідуальний підхід до кожної дитини, які б забезпечили успішне навчання всіх дітей, у тому числі й дітей з розумовими чи фізичними розладами. Основний принцип створення інклюзивної групи полягає в тому, що по-можливості всі діти мають навчатися і виховуватися разом не дивлячись на певні труднощі чи відмінності, що існують між ними. Дошкільний навчальний заклад з інклюзивними групами повинен ґрунтуватися на демократичних засадах, визнавати і враховувати різноманітні потреби своїх вихованців шляхом узгодження різних видів і темпів навчання та виховання, а також сприяти соціальному, фізичному, емоційному та когнітивному розвитку кожної дитини, щоб вона відчувала себе неповторним, повноцінним учасником суспільного життя.

В нормативно-правових документах України дитина з особливими освітніми потребами в умовах модернізації та реформування освіти розглядається як особистість, яка має такі ж права, що й інші члени суспільства.

Залежно від типу порушення в Україні згідно з критеріями Міністерства освіти і науки виокремлюють такі категорії дітей:

- з порушеннями слуху (глухі, оглухлі, зі зниженим слухом);
- з порушеннями зору (сліпі, осліплі, зі зниженим зором);
- з порушеннями інтелекту (розумово відсталі, із затримкою психічного розвитку);
- з мовленнєвими порушеннями;
- з порушеннями опорно-рухового апарату;
- зі складною структурою порушень (розумово відсталі і сліпі чи глухі; сліпоглухонімі та ін.);
- з емоційно-вольовими порушеннями та дітей з аутизмом.

Розрізняють вроджені розлади (спричинені порушенням травлення, гормональними розладами, резус-несумісністю груп крові матері та дитини, шкідливим впливом на плід генетичних факторів, інтоксикацій, інфекцій, травм, впливом медичних препаратів, алкоголю, наркотичних та отруйних речовин) та набуті порушення, зумовлені, переважно, різноманітними шкідливими впливами на організм дитини під час народження та в наступні періоди розвитку (механічні ушкодження плоду, тяжкі пологи, пологова асфіксія, крововиливи у мозок, інфекційні захворювання тощо) [3].

Загальмованість, малорухомість, уповільненість усіх рухів або навпаки – рухова гіперактивність, занепокоєння, незграбність, невміння швидко й правильно виконувати той чи інший рух – є характерними особливостями дітей із вадами психофізичного розвитку. Найяскравіше загальмованість проявляється в ігровій діяльності, під час ходьби, бігу, стрибках. Рухове розгальмовування дітей ґрунтується на тому, що вони легко збуджуються, метушаться під час ігор, їх рухи недостатньо цілеспрямовані, некоординовані, довільні рухові акти формуються із затримкою, а їх амплітуда має великі розмахи [5].

Дітям із психофізичними порушеннями притаманні такі симптоми, як швидка втомлюваність, недостатня концентрація уваги, дратівливість, лабільність емоційної сфери, загальна ослабленість [2].

Крім того, у дітей з особливими освітніми потребами спостерігається недорозвиток дрібної моторики, порушення зорово-моторної координації, відсутня чи слабо виражена ізольована, диференційована предметно-маніпулятивна діяльність рук. Як наслідок – неготовність руки до письма, неможливість формування навичок самообслуговування [5].

Також внаслідок недосконало розвиненої артикуляційно-м'язової системи у них порушена мовленнєва функція, а отже – і комунікативні властивості.

Основою раціональної організації рухового режиму дітей з особливими освітніми потребами, може бути правильно організована фізкультурно-оздоровча робота, яка сприятиме оптимальному фізкультурному розвитку та їх руховій діяльності, дозволить підвищити адаптативні можливості організму, стане засобом емоційного розвитку дітей.

Фізкультурно-оздоровча робота спрямована на зміцнення фізичного та психічного здоров'я дітей. З цієї метою впроваджуються різноманітні фізичні вправи:

- вправи, що сприяють запобіганню станам перевтоми, гіподинамії та інших дезадаптивних станів (стимульовальна гімнастика, гімнастика пробудження, кольоротерапія, фізкультурні паузи, ритмічна гімнастика та ін.);
- вправи, що пов'язані з безпосереднім впливом на функціональний стан різних органів та систем організму «особливої» дитини (масаж, дихальна гімнастика, звукова гімнастика, гімнастика для очей, антигімнастика, фітотерапія, аромотерапія та ін.);

- вправи, пов'язані з впливом на психіку дитини; з формуванням її психологічного здоров'я (релаксація, кинезіологічна гімнастика, пальчикова гімнастика, психогімнастика, казкотерапія, сміхотерапія, музикотерапія, піскова терапія та ін.);

Для оптимізації рухового режиму дітей з особливими освітніми потребами, з метою покращення їх здоров'я, слід виокремити наступні інноваційні оздоровчі технології: казкотерапію, фітболгімнастику, художню гімнастику, пальчикову гімнастику (вправи, ігри, картинки), психогімнастику, дихальну та звукову гімнастику, кінезорефлексотерапію, аромо- та фітотерапію, кисневі напої, кольоротерапію, різні види масажу (з використанням щіток, шишок, горішків, точковий, самомасаж), музикотерапію, ігровий тренінг, піскотерапію, авторські технології, урізноманітнюють роботу шляхом застосування нетрадиційного обладнання тощо. Проте часто спостерігається безсистемне та епізодичне їх використання, не забезпечується цілісність в організації здоров'язберігаючого простору, не завжди впровадженню технології передують діагностика стану здоров'я дітей та усвідомлення кінцевого результату, перспективи подальшого удосконалення.

Плануючи проведення запланованих оздоровчих заходів, О.Нагорна [4] пропонує здійснення наступних необхідних заходів:

- діагностування психомоторного розвитку дітей міждисциплінарною командою (педагог, дефектолог, психолог, невролог, фізичний реабілітолог, логопед);
- складання індивідуальної програми оздоровлення дітей з особливими потребами та визначення короткочасних та довготривалих завдань на навчальний рік;
- сприяння розвитку рухових навичок, самообслуговування, психічних функцій за принципом онтогенетичної послідовності з урахуванням індивідуальних можливостей дитини, її віку, мотивації;
- профілактика виникнення деформацій, контрактур та тугорухливості суглобів кінцівок у дітей з обмеженими руховими можливостями;
- залучення батьків та опікунів дітей із нетиповим розвитком до процесу оздоровлення шляхом проведення індивідуальних консультацій, семінарів, лекцій, засідань «круглого столу»;
- здійснення контролю ефективності корекційно-оздоровчої терапії та динаміки рухового й пізнавального розвитку дітей з обмеженими можливостями.

Оптимальне фізичне навантаження для дітей з особливими освітніми потребами – ефективний засіб збереження та зміцнення здоров'я. Енергійні фізичні вправи надзвичайно необхідні для зняття втоми, послаблення психологічної напруги і можливості якомога більше рухатися. Психокорегувальні рухові етюди передбачають виконання імітаційних рухів в поєднанні з психологічними образами тварин (для загальмованих дітей – образ зайчика, для збудливих дітей – образ ведмедика), що сприятиме психічному розвитку дитини, концентрації уваги, розвитку і зміцненню психічної сфери.

Оздоровчі фізкультхвилинки протягом дня необхідно комбінувати, поєднуючи різні фізичні вправи для м'язів тулуба, рук, ніг, шиї, очей. Вони допомагають зняти статичну м'язову напругу, пов'язану з тривалим сидінням. Враховуючи емоційну нестійкість дітей, під час виконання вправ комплексів фізкультхвилинки чи фізкультпауз можна включати тиху, ліричну музику. У роботі з дітьми з пониженою реактивністю під час проведення музичної терапії частіше використовувати бадьорі маршові мелодії.

Під час проведення фізкультхвилинки необхідно дотримуватися також загальних правил:

- застосування дозованих фізичних навантажень;
- поступове збільшення навантаження (з урахуванням інтенсивності, кількості повторень, інтервалів відпочинку, характеру вправ);
- використання вправ, що охоплюють всі групи м'язів;
- систематичне використання вправ для дрібної моторики;
- обов'язкове виконання дихальних вправ у комплексі зі звуковою гімнастикою [4].

Використання впродовж навчального дня елементів акупунктури є хорошою гімнастикою для м'язів ніг, стоп, під час якого стимулюються усі рефлексорні зони. Застосовуються під час ходьби дітей по доріжках зі злаків (горох, гречана крупа, рис) наприкінці ранкової гігієнічної гімнастики, босоніж по траві чи піску під час піших переходів. Така гімнастика сприяє профілактиці плоскостопості, загальному зміцненню здоров'я.

Ігри в руховій терапії можна використовувати самостійно або в поєднанні з різними ритмічними, логоритмічними, музично-ритмічними комплексами. Ігровий метод у вигляді лікувальної процедури знаходить усе більше застосування в дитячій практиці. Відповідно психофізичному розвитку діти легко піддаються впливу за допомогою ігор.

Складність класифікації ігор зростає в руховій терапії в зв'язку з численними задачами й умовами, яким повинна відповідати гра в процесі лікування. Мета і завдання у неї різні. Так, ігри веселого, відволікаючого характеру розсіюють увагу, розважають дітей; спеціально спрямовані ігри вирішують деякі терапевтичні задачі (наприклад, ігри, що корегують поставу при дитячому церебральному паралічі в дітей з дизартрією); ігри заспокійливого характеру корисні дітям при заїкуватості і з різними нервово-психічними захворюваннями.

Ігри можна класифікувати за анатомічними ознаками, у залежності від того, яка частина тіла більше бере участь під час гри:

- ігри на місці (статичні ігри), у яких дитина не змінює свого положення, а тільки пересуває окремі частини свого тіла;

• малорухомі і напіврухливі ігри, у яких є в різному співвідношенні як елементи руху, так і статичні. Звичайно їх проводять з вихідного положення стоячи або сидячи. Фізичне і нервово навантаження в цих іграх помірні, вони містять більше емоційності. Це перехідні ігри між іграми на місці і рухливих іграх;

• рухливі ігри, у яких протягом усієї гри учасник змінює положення свого тіла стосовно навколишніх предметів. Ці ігри характеризуються великою емоційністю, у них включаються різні форми пересування – біг, стрибки, підскоки, ходьба і т.п. Вони вимагають швидкості, сили, спритності, координації рухів, витривалості і роблять великий і усебічний вплив на організм, викликаючи значні зміни функцій м'язової, дихальної і серцево-судинної систем [1].

Діти раннього віку під впливом рухливих ігор фізично краще розвиваються: у них збільшуються маса тіла, ріст, окружність грудної клітки, дихальна екскурсія грудної клітини, підвищується м'язевий тонус, зменшуються дефекти постави, поліпшуються апетит, сон.

До спеціально організованих, із відповідними правилами, рухливих ігор варто віднести танці. Танці створюють велику емоційність у танцюючих. У різних танцях навантаження спрямоване не на весь організм, а винятково на нижні кінцівки. Танці спеціально використовуються при порушенні координації рухів (танці повільного ритму і темпу), при функціональних захворюваннях нервової системи (танці повільних і швидкі), при мовних порушеннях різного генезу (темп і тривалість танцю визначаються віком пацієнта і супутньому мовному порушенню руховими розладами).

Враховуючи те, що діти з особливими потребами мають хронічні та гострі захворювання дихальних шляхів, виникає необхідність їх профілактики, зокрема систематичне виконання дихальної гімнастики. Дихальні вправи, проведені протягом усього навчального дня, забезпечать необхідну легеневу вентиляцію, продовжать розумову працездатність, сприятимуть психологічному відпочинку дітей.

Зміцненню організму дітей з особливими потребами, підвищенню стійкості до простудних і інфекційних захворювань сприяє загартовування. Його проводять з першого року перебування в дитячому садку дітей шляхом систематичних повітряних і водних процедур, обтирання й обливання ніг водою. Повітряні і сонячні ванни доречно застосовувати під час проведення усіх форм фізичного виховання дошкільнят.

Крім того, повинен бути розроблений індивідуальний режим загартовування (слід враховувати індивідуальні особливості дитини: вік, стать, стан здоров'я тощо), здійснюватися постійний медичний нагляд лікаря за станом здоров'я дитини. Доцільно також вести щоденник проведення загартовувальних процедур, куди записувати температуру повітря, води, тривалість проведення заняття, емоційний стан дитини, ефективність загартовувального впливу [4].

Педагог, який працює в інклюзивних групах повинен враховувати способи, засоби, прийоми і методи, форми і темп навчання, індивідуальні відмінності дітей та індивідуальні особливості їх рухового розвитку.

Висновки. Забезпечення оптимального рухового режиму в інклюзивних групах дозволить знизити число і частоту загострень хронічних захворювань та зміцнити загальне здоров'я дитини з особливими освітніми потребами.

Основою системи фізичного виховання в інклюзивних групах дошкільних навчальних закладів залишається руховий режим як сукупність поєднаних і послідовно використовуваних технологій залежно від віку дітей, місця в режимі дня, сезону тощо.

Дошкільним навчальним закладам слід приділити основну увагу організації фізичного виховання, де було б передбачено правильну побудову та активізацію рухового режиму, надання йому оздоровчого спрямування, дієвий медико-педагогічний контроль і своєчасну лікувально-профілактичну роботу.

Для подальших досліджень з даної проблеми вважаємо за доцільне дослідити готовність майбутніх вихователів до здійснення рухового режиму в інклюзивних групах дошкільних навчальних закладів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Волкова Г.А. Логопедическая ритмика: учебное пособие. / Г.А.Волкова. – М.: Просвещение, 1985. – 191 с.
2. Гаврилов О.В. Особливі діти в закладі та соціальному середовищі: навч.посіб. / О.В. Гаврилов. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2009. – 308 с.
3. Луговський А. Реабілітаційний супровід навчання неповносправних дітей: методичний посібник / укл.: М. Сварник, О. Падалка. – Львів: Колесо, 2008. – С.17-18.
4. Нагорна О. Особливості застосування оздоровчих технологій до дітей з особливими освітніми потребами [Електронний ресурс] / О.Нагорна. //Нова педагогічна думка – Режим доступу: <http://www.stationline.org.ua/pedagog/106.html>. – Назва з екрану.
5. Нетрадиційні методи оздоровлення дітей дошкільного віку: навч. посіб. / Г.І. Григоренко, Н.Ф. Денисенко, Ю.О. Коваленко, Н.В. Маковецька. – Запоріжжя: ЗНУ, 2006. – 116 с.
6. Основи інклюзивної освіти: навч.-метод. посіб. / А.А. Колупаєва, О.М. Таранченко, І.О. Білозерська [та ін.]; за заг. ред. А.А. Колупаєвої. – К.:2012. – 308 с.
7. Софій Н. Концептуальні аспекти інклюзивної освіти / Інклюзивна школа: особливості організації та управління: навч.-метод. посіб. / Н.З. Софій, А.А. Колупаєва, Ю.М. Найда [та ін.]; за заг.ред. Л.І. Даниленко. – К., 2007. – 128 с.

А.И. ЮРЧУК. ОБЕСПЕЧЕНИЕ ДВИГАТЕЛЬНОГО РЕЖИМА В ИНКЛЮЗИВНЫХ ГРУППАХ ДОШКОЛЬНЫХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ

Резюме. В статье рассматриваются вопросы обеспечения двигательного режима в инклюзивных группах. Актуализировано проблему использования инновационных оздоровительных технологий в практике

дошкольного виховання з дітьми з особливими освітніми потребностями. Раскрыты особенности физического и психического развития детей с особыми образовательными потребностями.

Ключевые слова: двигательный режим, инклюзивные группы, дети с особыми образовательными потребностями, инновационные технологии.

O.I. YURCHUK. ENSURING MOVING CONDITIONS IN INCLUSIVE GROUPS OF PRESCHOOL EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS

The summary. The questions of ensuring moving conditions in inclusive groups are considered in the article. The problem of the using of innovation sanitary technologies in the practice of pre-school education of the children with special educational needs is actualized. The peculiarities of physical and mental development of the children with special educational needs are examined.

Key words: moving conditions, inclusive groups, children with special educational needs, innovation technologies.

Одержано редакцією 10.09.2014 р.

УДК: [37. 015. 3: 37. 011. 3 - 051]: 376

Л.В. САВЕНКО

ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ПЕДАГОГІВ ДО ВЗАЄМОДІЇ ІЗ ДИТИНОЮ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ

Резюме. У статті висвітлено особливості психологічної готовності педагогів до роботи з дітьми із особливими освітніми потребами. Розглядається різнобічність підходів у дослідженні готовності до педагогічної діяльності та виділяються критерії готовності педагогів до роботи з дітьми із особливими освітніми потребами.

Ключові слова: інклюзія, інклюзивне навчання, інтеграція, корекційно-превентивне навчання, готовність, підготовка, діти з особливими освітніми потребами.

Постановка проблеми. Впровадження інклюзивної освіти є важливим фактором розвитку суспільства, який передбачає навчання усіх без винятку дітей в загальноосвітніх навчальних закладах, а також створення умов пристосування освітнього процесу до особливих потреб дитини. Для того, щоб інклюзивні ідеї могли стати цілковитою реальністю недостатньо лише нормативних чи законодавчих реформ, потрібне правильне розуміння з боку суспільства та педагогів. Інклюзивне навчання – це система освітніх послуг, що ґрунтується на принципі забезпечення основного права дітей на освіту та права здобувати її за місцем проживання, що передбачає навчання дитини з особливими освітніми потребами в умовах загальноосвітнього закладу [3].

Протягом останнього часу постало питання необхідності змін в системі сучасної освіти. Причинами цих змін є: підвищення якості психолого-педагогічної допомоги дітям із психофізичними вадами; створення служб раннього виявлення та ранньої допомоги даної категорії дітей; організація та підготовка спеціалістів, які будуть працювати в новій системі; ріст народжуваності дітей із різними вадами.

Сьогодні загальною метою є розробка концепції корекційно-превентивного навчання, спрямованого на інтенсифікацію процесу формування в дітей з особливими потребами знань, умінь та навичок з подальшою реалізацією її положень у цілісному процесі дошкільного і шкільного навчання.

В умовах запровадження ідей інклюзивної освіти особливу, іноді нову для себе роль, буде виконувати педагог. Адже успішність усього навчального процесу буде залежати від його здатності адаптуватися до нових вимог та особливостей, від здатності й бажання зробити свій власний, індивідуальний внесок у здійснення педагогічного процесу, його розвиток і вдосконалення. Особливу роль у готовності педагога до інклюзивної освіти відіграють його професійно значущі психологічні якості. Адже готовність до інклюзивного процесу полягає не лише у наявності нового методичного матеріалу, матеріальної бази, а і у моральній, психологічній готовності педагога до роботи із дітьми з особливими освітніми потребами.

Психологічна готовність – це не тільки складна системна властивість окремої особистості, це концентрований показник успішності будь-якої її діяльності, міра її професійної здатності.

Психологічна готовність включає в себе, з одного боку, запас знань, умінь і навичок; з іншого – риси особистості: переконання, здібності, інтереси, пам'ять, мислення, увагу, працездатність, емоційність, моральний потенціал особистості. Значення поняття готовності, яке є актуальним сьогодні для педагогіки і психології вищої школи, вимагає переосмислення його змісту та функцій на методологічному й експериментальному рівнях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема професійного розвитку фахівця, становлення його професіоналізму в контексті сучасних гуманістичних підходів успішно розробляється в психології праці, акмеології, професійній педагогіці, що знаходить своє відображення у науковому доробку І. Беха, Є. Климова, В. Кудрявцева, С. Батишева, Ю. Поваренкова, О. Романової, В. Рибалки, В. Шадрикова та ін. Фундаментальні основи оновлення вищої педагогічної освіти, розроблення теоретичних і методичних засад професійно-педагогічної підготовки майбутніх педагогів розкриваються в працях В. Андрушенка, В. Бондаря, Ж. Вірної, О. Глузмана, В. Семиченко, В. Сластьоніна, Л. Хомич та ін.